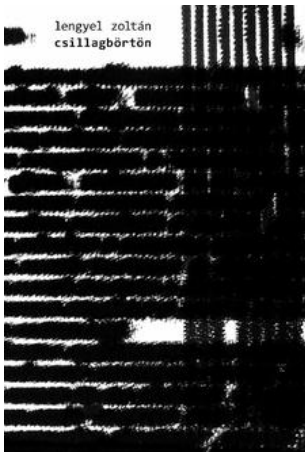

Lengyel Zoltán: Csillagbörtön

**Fiatal Írók Szövetsége
Budapest, 2010
136 oldal, 1800 Ft**

A könyvet kiadó szervezet nevében lévő „fiatal” szó életkora miatt vonatkozik a szerzőre is, aki a szegedi egyetemen folytatott bölcsészeti tanulmányokat, s (amint a fülszöveg tudtul adja) jelenleg az összehasonlító irodalomtudományi tanszéken dolgozik is.

Már a kötet kinyitásakor az első cím, *Az izoláció művésze*, a helyét a világban kereső ifjúság magatartásformájára utal. Arra, hogy el szükséges zárkózni a világtól ahhoz, hogy kialakíthassuk nézetrendszerünket, jellemünket, egyéniségünket. A *Csillagbörtön* az a világban külső, de a lélekben belső hely, ahová záródunk, vagy zárva vagyunk. Jelképes hely ez, többszörösen; a csillag lehet a líra legkülönfélébb érzelmi-gondolati tartalmainak jeltárgya. Lehet az elérhetetlenséget az embernek tudtául adó természeti jelenség, amely az égbolttal együtt mintegy börtönbe zárja a testet. „A ház ahol senki sem él a testem” – ez az első szövegsor Lengyel Zoltán prózaverseit, esszéisztikus lírai prózáját, illetőleg a kettőből dramatisztált elegyet tartalmazó kötetében, amely sor majd ismét megjelenik, s akkor már

köré építve olyan életelemekekkel, amelyen a csillagbörtönös világ sajátja. A jelképeség a „börtön”-höz értendő még allúzió révén is, hiszen a szegedi fegyházat és börtönt az épület alakja miatt „csillagbörtön”-nek nevezik. A három szólamra megírt történetek egyik beszélője pusztuló, omló városban, a börtöntanító, aki egy lányt ment ki valami omladékból, a szürreális háttér ellenére mai kérdésekkel foglalkozik. „Az úgynevezett társadalom | a büntetés-végrehajtás”, később: „A büntetés-végrehajtás | nemzetiszocialista-kapitalista | eszmékre van utalva | nemcsak itt mindenhol | a világon | nemzetiszocialista-kapitalista eszmékre | vagy olyan borzalmas eszmékre | amelyekre nincs szó | borzalmasabbak és szárnalmasabbak és nevétségesebbek | a nemzetiszocialista-kapitalizmusnál is.” (A szerző a büntetés-végrehajtás kapcsán Fliegauf Gergely–Ránki Sára: *Fogva tartott gondolatok* című kötetéből vesz át textust, e művet a Magyar Nemzet olvasóinak 2008 szeptemberében mutattam be.) Megkeseredettség és kiábrándultság olvasható ki ebből a szólamból másutt is: „Ebben az országban az utóbbi időben | a nemzetinek nevezett és a | szocialistának nevezett | kormányzat váltja egymást kedves X-em | az úgynevezett képviselői demokrácia | áltörvényes keretein belül | az úgynevezett képviselői demokrácia | nem más mint képviselői demokrácia.” A efféle következtetések Ady Endre egyik vershelyéhez vezetnek majd a kötet *Fegyencgyarmat* című részében: „Eljött az álmodt minden-mindegy”, ne felejtjük Ady a Halottak élén (1918) versei közé írta az E nagy tivornyan című művét, akkor, amikor „Egész világ szóttje kibomlott”. Lengyel Zoltán lírája tárgyi helyein nem a világ

szóttese bomlott: „A városban, amikor megérkeztem, csak épületek voltak. Amelyik épület elé értem, leomlott az ajtajáról.” A társadalomkritikai tanítások közben „A plafonról és a falról hullani kezd a vakolat”, de másutt is a hulló vakolat képe jelzi a pusztulás folyamatos jelenlétét. Amint a „tövis” szó és kapcsolatainak gyakori megjelenése megsebzettség váratlan és véletlen, de kínzó érzésének állandóságának földidőzője, de a világgal való szembeállítás érzékeltetésére is alkalmas: „Töviseket növesztek az érzéseimből”. A szerelem is kétséges, tele sebző átlényegüléssel: „Látja, hogy a lány egyhelyben fut. Lába lassan gyökereket ereszt, karjai gallyak, ujjai tövisek, haja zsenge lomb.”

A *Fegyencgyarmat*, amely „nyersanyag komédiához”, valamelyest a farce elemeire emlékeztető fölépítésével – lány, fiú, a néző szócsöve é. í. t. – és a korábbi részekben megismert alakokkal és alakzatokkal mintegy szemlélteti azt a világot, amelyikben „Huszonhat éves korunkra nem marad belőlük más | csak egy halott.”

A kötet záró részében (*Reszocializáció*) visszafordul a társadalmi rend: „[...] a társadalmon kívül helyezésnek | elsődleges célja az | hogy társadalmon belülivé | társsá embertársá | tegyük őt”, és mintegy beethoveni Pastorale-idill, zárja első kötetét az író: „A víz medret váj magának, csobog a folyó. Megindul a sarjadás. A gyermek mögött kinő egy fa. Ezt már nem látom, de mosolyognom kell.” Az a minden bizonnyal átmeneti társadalomszerkezet, amelyben Lengyel Zoltán felnőtt, amelyben „vannak olyasfélék is | akik nem egymásért dolgoznak | kicsit mégis olyanok mint a kommunisták”, amelyben Marx idézete megfér József Attiláéval, amelyben gondosan van kiépítve és megtervezve a fogvatartottak zárkarendszere, nyilván nem tartható fenn sokáig. Ennek tudatában mondja a szerző két szöveghelyen is: „A nap járásával fordulok.” Méltán várja és várhatja Lengyel Zoltán olvasója, merre.

Büky László

